

ROSTA.

DIVATOS PESTI ÍRÓK.

Az 1890-es években Kiss József költő megindította és virágzó vállalattá tette a *Hét* című hetilapot. Munkatársai — a későbbi divatos pesti írók — gúnyolódva kritizálták nemzeti irányú kortársaik műveit s egészen más szellemben iparkodtak megszólalni, mint a hazafias hagyományokhoz ragaszkodó költők.

Pintér Jenő.

Kik voltak ezek a destruktív írók, akik Kiss József hazafiatlan zászlója alá szegődve már a múlt század kilencvenes éveiben megkezdték a nemzetromboló munkát? Talán nem lesz érdektelen összeállítani Pintér Jenő lesújtó ítélete után a bűnösök listáját . . .

Ott találjuk mindenekelőtt Berzeviczy Albertet, az Akadémia jelenlegi elnökét, aki harmincéves korában, 1890-ben nem átalotta cikksorozatát írni a *Hét*-be. Az, hogy Herczeg Ferenc tizennyolc évig volt a divatos pesti folyóirat munkatársa (1890—1907): ezek után igazán nem lephet meg senkit. Katholikus regényirodalmunk nagy alakja, Gárdonyi Géza, maga is tizenhét évfolyam gazdagításához járult hozzá (1891—1906, 1912).

A nagy magyar mesemondó, Jókai Mór, először hatvanöt éves korában ült le Kiss József destruktív asztalához, de akkor aztán tizenkét éven át hű is maradt a gúnyolódva kritizáló zászlóhoz (1890—1899 és 1903—4). Kozma Andor, a hazafias szatira klasszikus lantosa, kilenc évig ragaszkodott a Kiss József-féle hagyományokhoz (1890—97, 1912). Rákosi Jenő, aki ugyancsak távol érezte magát a *Hét* szellemétől, 1891-ben mégis írt egy cikket a más szellemben iparkodók lapjába. Mit szóljunk Pekár Gyuláról, a hazafias hagyományok költészetének leghevesebb előharcosáról, aki tizenegy éven keresztül hordta az ellenséges igát a *Hét* szekere előtt (1891—4, 1906—12)? Szomorú dolog bizony ez, még a kormánypárti Mikszáth Kálmán sem kivétel, aki nyolc év folyamán gyakran talált megnyilatkozási térre a virágzó vállaltnál (1890—1902, 1906—10) . . . Népies-falusi-hazafias költők gyakran keresték föl a pesti aszfaltnak ezt a gyökértelen és tradícióatlan orgánumát. A kitűnő Szabolcska Mihály kilenc évfolyam díszét emelte. De olyan hagyományhű költők is, mint Ábrányi Emil (1890—1905, 1914), Bárd Miklós (1902), Dóczy Lajos (1890, 1902, 1906—8), Endrődi Sándor (1890—1901, 1907—8), Jakab Ödön (1890—1), Várady Antal (1890—3), Vargha Gyula (1915) és Zemplényi Árpád (1893—1907); valamennyien tanuságot tehetnek arról, hogy a *Hét* nem zárta ki hasábjairól a nemzeti irányú kortársak műveit.

Bátran állíthatjuk, szemben minden politikai ellenvéleménnyel, hogy a *Hét* a kilencvenes években a magyar intelligencia vezető embereinek megnyilatkozási orgánuma volt, nem pedig csupán egy destruktív töredéké. A haladó folyóirat munkatársai között olyan nevek találunk még, mint Ágai Adolf (1890—7), Alexander Bernát (1890), Ambrus Zoltán (1890—1907), Ballagi Aladár (1899), Bársony István (1890—1904, 1914), Bartók Lajos (1890—96), Berczik Árpád (1892), Cholnoky Viktor (1903—12), Csathó Kálmán (1906—7), Eötvös Károly (1890), Farkas Imre (1897—1909), Ferenczi Sári (1914—21), Gyóni Géza (1914—15), Harsányi Kálmán (1908), Heltaï Jenő (1891—1906, 1913), Hevesi Sándor (1915), Justh Zsigmond (1890—4),

Kállay Miklós (1909, 1912—17), Kosztolányi Dezső (1906—1921), Krudy Gyula (1900—16), Malonyay Dezső (1890—95, 1902—7, 1914—16), Márkus László (1905—8), Móra Ferenc (1921), Móricz Zsigmond (1909, 1913), Oláh Gábor (1908—9), Petelei István (1890—1907), Pulszky Ferenc (1890), Radó Antal (1890—1900), Sajó Sándor, az Akadémia koszorús költője (1891—1900), Reményik Sándor, a későbbi erdélyi magyar poéta (1915—18), Sebők Zsigmond (1890—93, 1903, 1909), Szávay Gyula, az iskolakönyvek kedvelt költője (1891—1905, 1920), az arisztokratikus Szemere György (1907), a szürke Szomaházy István (1890—1901, 1907), Szöllősy Zsigmond (1895—1914), a tudós Tóth Béla (1890—1902, 1906—7) — és még másokat sokakat, a magyar irodalom és tudomány reprezentáns nevei közül. Hol itt a destrukció ebben az illusztris névsorban? Talán csak nem Tormay Cecilre gondol a nagy magyar irodalomtörténész, a *Bujdosó könyv* szerzőjére, aki 1905 és 1908 között és 1916-ban szerepelt a *Hét* munkatársai között? Vagy talán Voinovich Gézátt gondolja, a *Budapesti Szemle* szerkesztőjét, aki szellemes és modern írásai-
val épen a *Hét*-ben tűnt föl a háború és forradalmak felé haladó magyar korszak előéveiben (1903—1906, 1915)? Olyan eminensül keresztény párti írók, mint Lendvai István (1907, 1914), a „harmadik” Magyarország későbbi harcosa, Rozványi Vilmos, az *Uj Nemzedék* munkatársa (1919), Surányi Miklós, a *Nemzeti Ujság* vezércikkírója (1916—19) és Zilahy Lajos, az elegáns és fehér író (1913—17) — csak nem a destrukció lovagjai voltak, midőn a *Hét*-től kérték és kapták a nemzethez szóló trombitát?

Talán a többi munkatárs? Teljesség kedvéért álljon itt ezeknek a névsora is. Kiki kiválogathatja belőlük a maga destruktív íróját:

Ady Endre, Babits Mihály, Balázs Béla, Berde Mária, Bíró Lajos, Bónyi Adorján, Bródy Sándor, Csergő Hugó, Dutka Ákos, Emőd Tamás, Erdős Renée, a nagy katolikus, majd erotikus író, Feleki Géza, Fodor László, Forró Pál, Földi Mihály, Gellért Oszkár, Hatvany Lili, Ignotus, Juhász Gyula, Kabos Ede, Kaffka Margit, Karinthy Frigyes, Kassák Lajos, Kemény Simon, Lakatos László, Lengyel Menyhért, Marczali Henrik, Molnár Ferenc, Vajthó László, Osváth Ernő, Relle Pál, Rózsa Miklós, Sebestyén Károly, Szász Zoltán, Szép Ernő, Szilágyi Géza, Szomory Dezső, az Akadémia Vojnich-díjának nyertese, Várnay Zseni, a *Ne löjji fiam, mert én is ott leszek* . . . kezdetű népdal szerzője és Zolnai Béla*) . . .

A neveknek ebben a tarka sokféleségében csak egy a vigasztaló. Az, hogy a *Hét* valóban magába foglalta a kilencvenes és kilencszáz éves magyar irodalmának reprezentáns neveit. Skálája Ady Endrétől Tormay Cecilig terjedt. A konklúzió levonását bátran a nyájas olvasóra bízhatjuk.

(Grác.)

Gedeon Jolán.

NEHÉZ FÖLD.

Illyés Gyula kötete több, mint amit ma jó verskötet alatt értünk: esemény. A mai modern fiatalok lármás anarchiájában szinte jóleső vigasztalás ez a legmélyebbről zengő hang. Ezekben a versekben — érzik rajtuk, hogy egy legfajtiastább magyarságú lélek foganata — nemcsak a fiatalság véglctekig fe-

*) 1916—1919, azonos a *Széphalom* szerkesztőjével. Szerk.